

kvenim dobrima, ženidbi, samostanima, o papi i koncilu.

Pripomenut nam je, da je knjiga urešena velikim mnoštvom slika i facsimila, za što se pobrinuo dr. Pavao Baumgarten, kućni prelat sv. Oca u Rimu.

Sadržinom i oblikom svojim knjiga služi kao slavnosna edicija na čast bečkomu „Leonovu društvu.“ Slabija joj je strana, kojoj nije moguće kod ovakove obradbe posve izbjeći, što se iste stvari u raznim člancima vraćaju.

Dr. K. Dočkal.

Dr. Fra Julijan Jelenić: Kultura i bosanski franjevci. I. svezak. Sarajevo 1912. str. 256. Cijena 3'50 K.

Pisac razlikuje u prošlosti bosanskih franjevaca tri epohe: prva siže do propasti bosanskoga kraljevstva (1463), druga do 1780, a treća u naše dane. Prve dvije epohe obradio je u ovom svesku. Djelo bi ispravnije nosilo naslov: Kulturno djelovanje franjevačke redodržave bosanske, jerbo se unutra opisuje povijest svih franjevaca, koji su u staro vrijeme sačinjavali bosansku redodržavu, a to su bili pored bosanskih također slavonski i dalmatinski fratri. Sam predmet je zanimiv, jer je dio kulturne povjesti našega naroda — polja, tako slabo u nas obrađena. U knjizi je sabran bogat materijal, ima dragocjenih podataka, do kojih ni povjesnici ne mogu lako doći. Djelo je pisano sa ljubavlju, pa će ga rado čitati svi prijatelji našega domaćega reda. Ipak Jelenićev rad ne odgovara pravo naučnim zahtjevima. Već njegova dioba epochâ nije historijski opravdana. Druga epoha završava očevitno godinom 1757., kada se je od bosanske redodržave odcijepila ona sv. Ivana Kapistrana, pa se je bosanska provincija stisnula na političke granice Bosne. Istina auktor poznaje dobro izvore za svoj predmet, ali za njihovu sadržinu nema oštre historijske intuicije, kojom bi nove poglede u stvar otvarao. Kostur podataka valja mesom i krvlju ispuniti, životom nadahnuti. Franjevci bili su pioniri kulture u našem narodu, ali sva veličina i važnost njihova rada razabira se često ne samo iz

općih historijskih navoda, nego i iz minucioznih detalja. Tako bi bilo od velike važnosti za kulturnu historiju znati, koja li je bila prosječna naobrazba našega franjevca, koji način njegova života, njegove pastoračije, u kojem se obliku kretala tijesna veza između njega i između raje itd. Sav onaj misijonarski, pastoralni, socijalni, politički, književni, karitativni rad starih fratara valja sa svih strana na oko uzeti, pa kada si u tančine predmeta uronio, nužno zamijećuješ, što drugi nijesu zapazili i otkrivaš, što drugi nijesu slutili, sam se sobom otvara vidik na nove istine. Ovoga dubokoga pronicanja u vrela ne nalazim u Jelenića, nema u njega težnje za historijskom sintezom. — Nemilo mi je i to, što auktor ne vlada potpuno literaturom u svome predmetu. On ne pozna izvrsne radnje Hofferove i Pavičeve o povjesti bosanske biskupije; on ne zna za lijepu Barleovu študiju: Ranarnici i lje-karnici iz franjevačkoga reda, Zagreb, 1907., koja bi mu baš za njegovu svrhu izvrsno poslužila i novih mu pobuda dala. Potrebno je svojstvo dobrog povjesnika akribija. I tuj je prigovora. Jelenić ima čudne pojmove o raširenju protestantizma u Hrvatskoj (str. 148.); kada iz vrela navodi topografske podatke, ne ustanovljuje, kako bi trebalo, današnje nomenklature (na pr. str. 36, 159—60); pisca sv. Illyrika, kojega mora svaki naš historičar neprestano u ruci držati, sustavno nazivlje Farlati itd.

Očevitno pisac je naglo radio, pa mu djelo ne će polučiti u naučnim krugovima onoga uvaženja, kojemu se je nadao. Kada bude izlazilo u njemačkom jeziku, trebat će, da ga auktor temeljito revidira.

Dr. Svetozar Ritig.

B. Kurtscheid G. F. M.: Das Beichtsiegel. Freiburg i. B. Herdersche Buchhandlung. 1912. gr. 8° (XVI. u. 188 S.) M. 4.

Profesori bogoslovske fakulteta u Freiburgu u Breisgau (redaktori: Dr. G. Hoberg i Dr. G. Pfeilschiffer) izdaju već duže vremena stručne teološke studije po izvorima. Kao sedmi snopić izašlo je i naslovno djelo. Bit će od izvanredne koristi i dogmatičaru

i historičaru i pravniku. Sa svakog je od ovih stajališta skupljena i ispitana čini se gotovo sva poznata literatura o ispovjednom pečatu, bila ona štampana ili još u rukopisima. Pisac bilježi i ono, što je svjetovno zakonarstvo u tom pogledu učinilo (za Austriju str. 173). U izvodima svojim iz davne starine pisac je vrlo oprezan, i priznaje samo ono, što se strogo logički iz pouzdanih spomenika može zaključiti. — Sakrament je pokore u nuzgrednim svojim oblicima bio podvržen razvoju. Tako i ispovjedni pečat. Za javnog ispovjedanja i javne pokore dašto da može biti govora o ispovjednom pečatu samo onda, kad su se tajni grijesi samo tajno ispovijedali. Već Sozomen i Bazilij zabranjuju odavati ispovjednu tajnu. Od sv. Augustina uvodi se to pravilo općenito po svuda. Papa Leo I. propisuje ga izrijekom. U sedmom ga vijeku općeno priznaju, a sabori 8. i 9. vijeka oštrije naglasuju. Loš ima pojedinih dvojbi i pitanja, i pčtom pojedinačnih odredbi, do četvrtog later. sabora. Tu je uredba ispov. pečata definitivno dovršena. O svem tomu raspravlja prvi dio od str. 1.—70.

Drugi dio (od 70. do 164. str.) predočuje znanstveno shvaćanje dogmatičara i kanonista o objektu i subjektu ispovjednog pečata, osobito od IV. lateranskog sabora, dokle se god nije u 17. vijeku fiksirao današnje stajalište. — Kazne za one, koji bi prekršili ispovjedni pečat, ostale su iste od lat. sabora amo. Jedino što bi danas ovakoga, mjesto u samostan, zatvorili u kuću za islužene svećenike (str. 164—169.). Država srednjeg vijeka priznavala je kanonsko pravo, potom i određenja glede ispovjednog pečata. I. zv. reformacija i francuska revolucija malo su što u tom izmijenile. Tako države još i danas priznaju crkvena načela o ispovjednom pečatu (str. 169—176.). — Ovaj bogati sadržaj još je dragocjeniji, kad nam pisac raspravlja i sva druga pitanja, što su u nužnoj svezi sa ispovjednim pečatom. Tako: o javnoj i tajnoj ispovijedi, o javnoj pokori i za tajne grijehe (str. 1—43.), o ispovjednoj tajni, kad se radilo o veleizdaji (str. 84.—94.), kad se radilo o duhovnoj koristi (str. 107. do 132.) i t. d. Protestantska legenda,

da je tajna ispovijed irsko-angloskoga podrijetla, gdje da su je tobože monasi iz običaja uveli, morat će u znanstvenom svijetu poslije ovoga stručnoga rada zauvijek izginuti netragom. I glasovita prepirka dogmatičara i historičara „de foro interno et externo“ u staro doba, kao i pitanje o javnoj ispovijedi i javnoj pokori, ako i nije ovim djelom riješeno, ipak prinosi mnogo zraku, da istina jasnije sijevne. Kirsch, Funk, Vacandard i dr. dobili su dostojnog suradnika, ako i — često puta — oštromnog protivnika. — Stručnjacima na znanje!

Dr. Fran Barac.

Mons. G. Scotti, vescovo di Cariati. *Lezioni di Propedeutica Biblica, questioni dogmatiche e critico-letterarie (1—487) II. ed. Napoli 1911. (M. D' Auria).*

Došlo mi je do ruku vrsno djelo pod gornjim naslovom, koje je napisao M. G. Scotti, bivši profesor teologije u sjemeništu od Ischia, sada biskup u Cariati (Italia).

Djelo sam čitavo pregledao, a neke traktate, koji zasijecaju u moju struku, baš i proučio. Prije nego istaknem neke momente iz same knjige, reći ću koju tu kao uvod.

Svi ljubitelji biblijskih nauka znadu, kakova se danas borba vodi o sv. Pismo: To be or no to be... biti ili ne biti. Pod utjecajem Kantova kriticismza, razvila se na biblijskom polju nova znanost pod imenom „Kritika“. Racionalistički svijet, zadojen krivim filozofskim načelima, posumnjao je o svem našem znanju. Ti ljudi osjetili su u sebi „imperativnu potrebu“, da sve metnu pod nož kritike, pa i samo sv. Pismo. Samo po sebi ne bi to bilo zlo. Što više, nema dvojbe, da se zdravom kritikom vrlo unapreguje studij sv. knjiga. Ali na žalost, odmah u početku udarila je ta kritika na polju biblijskom posve krivim putem. Zabacila je naime a priori najprije svrhunaravni karakter sv. knjiga, njihovo Božansko nadahnuće. Za Božanskim ugledom, slijedio je naskoro i njihov ljudski ugled. Po ovoj „Kritici“ Mojsije već a priori nije i ne može biti autor Pentateuha, David nije Bogom nadahnut pjesnik sv. Psalama, niti su